

9. Závěr

Kraj vznikl k 1. 1. 2000 s názvem Ostravský a zákonem č. 176/2000 Sb. byl přejmenován na Moravskoslezský. K datu 31. 12. 2004 se nezměnilo původní členění kraje na šest okresů: Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava – město. S platností od 1. 1. 2003 se uskutečnila zákonem č. 314/2002 Sb. druhá fáze správní reformy ukončením činnosti okresních úřadů. Jejich kompetence byly delegovány na obce s rozšířenou působností, na krajské úřady a na některé regionální i centrální orgány. V kraji se stalo obcemi s rozšířenou působností (ORP) celkem 22 měst. Podle rozlohy je největším správním obvodem Bruntál, který zaujímá 12,7 % rozlohy kraje, ale žije v něm jen 3,4 % obyvatel kraje. Teritoriálně nejmenším je Bohumín s 0,9 % podílem rozlohy kraje a žije v něm 2,4 % počtu obyvatel kraje. Nejvíce obyvatel žije ve správním obvodu Ostrava, který zahrnuje toto město a 12 přilehlých obcí. Kromě toho v kraji působí 31 pověřených obecních úřadů. Ke konci roku 2004 bylo v kraji 302 obcí, z toho 40 měst. Z nich jsou Ostrava, Havířov, Karviná a Opava statutárními městy. Hustota obyvatelstva v kraji je s 227,2 obyvateli na km² výrazně nad úrovní České republiky (129,6 obyvatel na km²) a je po Hlavním městě Praze z krajů druhá nejvyšší.

Přírodní charakter krajiny a historicky odlišný ekonomický vývoj jednotlivých oblastí kraje se podílejí na rozdílech v kvalitě jeho životního prostředí. Ostravsko, Karvinsko a Třinecko ve střední a severovýchodní části kraje jsou místa se závažnějšími dopady na životní prostředí. V moravskoslezském kraji jsou ale také významné a cenné přírodní krásy a zajímavosti. Ty nejvýznamnější z nich jsou ve třech chráněných krajinných oblastech - v Beskydech, v Jeseníkách a v Poodří. Další přírodní památky a rezervace se nacházejí ve 142 maloplošných chráněných územích. Přes polovinu území kraje zaujímá zemědělská půda a na více než třetinu se rozprostírají lesní pozemky, především v horských oblastech Jeseníků a Beskyd. Orná půda se na zemědělské podíli ze 62,7 % a trvalé travní porosty ze 30,8 %.

K 31. 12. 2004 měl kraj 1 257 554 obyvatel a je tak nejlidnatějším krajem České republiky. Počet obyvatel tak odpovídá dvěma průměrným krajům. Je ale také jediným z velkých krajů (přes milion obyvatel mají ještě tři kraje – Hlavní město Praha, Středočeský a Jihomoravský), kde počet obyvatel trvale klesá, což je způsobeno zejména migrací, tedy stěhováním mimo kraj. Nejvíce obyvatel se vystěhovalo z okresu Ostrava – město, naopak nejvíce osob přibýlo stěhováním v okrese Frýdek-Místek. Přestože je s průměrným věkem 39,1 roku třetím nejmladším krajem (před ním je kraj Karlovarský a Ústecký), dochází k úbytku osob mladších a kraj rychle stárne. Index stárí se v průběhu sledovaných let zvýšil z hodnoty 71,8 v roce 2000 na hodnotu 83,1 v roce 2004. Vývoj porodnosti v kraji je sice ve sledovaných letech pozitivní, ale stále nejde o přirozený přírůstek obyvatel, ale o úbytek. Kladným jevem je výrazný pokles počtu potratů. Ve sledovaném období poklesl o celou pětinu. Standardizovaná míra úmrtnosti sice v tomto období stagnovala, je však v porovnání s ostatními kraji jednou z nejvyšších.

Vývoj počtu domácností, resp. rodin je ovlivněn celou řadou skutečností, které jsou vzájemně propojeny. Vlivem snižující se sňatečnosti a rostoucí rozvodovosti dochází k poklesu úplných rodin se závislými dětmi a naopak dochází k trvalému růstu neúplných rodin se závislými dětmi. Nejvýznamnějším trendem je však růst počtu domácností jednotlivců. K 1. 3. 2001 představovaly téměř třetinu – 29,2 % všech cenзовých domácností. Velikost domácností měřená průměrným počtem členů na jednu domácnost je v kraji na úrovni průměru celé ČR (2,5 osob), ale pokud jde o celkové příjmy na osobu v domácnosti, je kraj na posledním místě v republice s nejnižšími příjmy. Za průměrem ČR zaostává o 11,7 %. Ve vztahu k životnímu minimu je v tomto kraji 4,8 % domácností pod životním minimem, zatímco v celé ČR je to 3,3 % domácností. Kvalitu života ovlivňuje také bydlení, tedy také bytová výstavba. Ve sledovaném období bylo v kraji průměrně dokončeno 8 bytů na 1 000 obyvatel, ale průměr ČR byl 13,4 bytu na 1 000 obyvatel. Tato situace se ale postupně zlepšuje. Zatímco v roce 2000 připadalo 70 dokončených bytů na 100 bytů zahájených, v roce 2004 to bylo již 99,4 bytu, takže lze říci, že výstavba bytů se postupně zrychluje. Dalším faktorem, který ovlivňuje kvalitu života, je zaměstnanost (nezaměstnanost). Moravskoslezský kraj patří po více než deset let k regionům s vysokou nezaměstnaností. Je to důsledek restrukturalizace tohoto regionu v souvislosti s omezením těžby uhlí a těžkého průmyslu. Od roku 1995 až do roku 2003, s výjimkou meziroční stagnace v roce 2001, stále rostl počet nezaměstnaných a také míra nezaměstnanosti. K 31. 12. 2004 byl kraj počtem nezaměstnaných celkem, ale také počtem uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo na nežádoucím prvním místě v republice. V registrované míře nezaměstnanosti pak na místě druhém. U zaměstnaných pokračovala ve sledovaném období přeměna vzdělanostní struktury ve prospěch vyššího vzdělání. Souvisí to jistě také s rozvojem vysokého školství v kraji. Každoročně se zvyšuje počet studentů vysokých škol, povzbudivě působí také to, že podíl přijatých na vysoké školy z celkového počtu přihlášených stále vzrůstá.

V ekonomické oblasti kraj řeší nemalé problémy. Patřil a také v současnosti patří mezi nejdůležitější průmyslové regiony střední Evropy. Jeho zaměření hospodářské činnosti však dnes přináší problémy související s restrukturalizací tohoto regionu, s řešením ohniska sociálních problémů zejména spojených

Závěr

s výši nezaměstnanosti související s omezením těžby uhlí a těžkého průmyslu. V roce 2004 se na vytvořeném HDP v celé ČR podílel 10,1 % a byl tak na čtvrtém místě mezi kraji ČR. Při přepočtu HDP na jednoho obyvatele (222 638 Kč) ale až na místě jedenáctém, tedy čtvrtý nejhorší. Je to také důsledek vysoké nezaměstnanosti v tomto regionu. V průběhu sledovaných let se HDP celkem rovnoměrně zvyšoval. Také vytváření HPH mělo obdobný vývoj. Při rozklíčování její tvorby podle odvětví je pozitivním jevem zvyšování podílu u odvětví vzdělávání, zdravotní a sociální péče, ostatní veřejné, sociální služby, což zakládá dobré předpoklady zejména pro řešení sociálních problémů kraje. Podíl zemědělství se ve sledovaném období snížil o 0,6 bodu. Klesla velikost sklizňových ploch u všech významných zemědělských plodin mimo technické cukrovky. Nejvýznamnější je pokles u brambor a významně poklesly také plochy pícnin na orné půdě. V živočišné výrobě poklesly stavy skotu, prasat i drůbeže, nárůst zaznamenaly chovy koní a především ovcí a beranů. U průmyslu je pozitivním jevem růst produktivity průmyslových podniků. Přestože počet zaměstnanců v těchto podnicích poklesl o 7 tisíc, zvýšil se podíl kraje na tržbách za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy z celé ČR z 12,3 % v roce 2000 na 14,2 % v roce 2004. Také ve stavebnictví se produktivita práce ze stavebních prací podle dodavatelských smluv za hodnocené období zvýšila o 29,6 %. Velkým nedostatkem kraje z hlediska dopravní infrastruktury je absence přímého napojení na dálniční síť, která není dosud do kraje přivedena. V oblasti cestovního ruchu došlo ve sledovaném období k nárůstu počtu penzionů o 16,1 %, ale počet chatových osad se snížil o čtvrtinu z 16 v roce 2000 na 12 v roce 2004. V posledních 2 letech (2003 a 2004) se snížil počet delších cest ve prospěch cest kratších. Na úseku vědy, výzkumu a informačních technologií je kladem to, že v kraji rostl objem vnitřních výdajů na výzkum a vývoj. Vynaložené prostředky na tuto činnost byly proti roku 2001 o čtvrtinu větší. Ve vybavení domácností osobním počítačem je kraj na celorepublikové úrovni.

Dlouhodobá zátěž území kraje hospodářskou činností se odráží ve stavu životního prostředí, kdy kraj je ve všech ukazatelích na jednom z posledních míst v rámci ČR. Je silně zatížen všemi druhy emisí a jejich množství se stále zvyšuje, a to zejména v Ostravské oblasti. V roce 2003 došlo v kraji proti roku 2000 ke snížení množství pořízených investic na ochranu životního prostředí celkem o 11,5 %. V tom se snížilo investování hlavně na ochranu ovzduší a klimatu, naopak nejvíce vzrostly investice na nakládání s odpadními vodami.

Pro zabezpečení trvalého růstu kvality života obyvatel jsou podporovány aktivity, které jsou zaměřeny na rozvoj lidského potenciálu, na restrukturalizaci ekonomiky, zlepšení základní infrastruktury, rozvoj cestovního ruchu i rozšíření zahraniční i příhraniční spolupráce. Proto se jednotlivé obce sdružují k zabezpečení určitých úkolů a tvoří mikroregiony nebo euroregiony. V roce 2004 byly v tomto kraji čtyři euroregiony a obce se sdružovaly ve 26 mikroregionech.